

Evropski dan stare glasbe

Torek, 21. marec 2017, ob 20:00
Brežice, Grad Brežice

LE PHÉNIX (SI)

Mateja Bajt: kljunasta flavta
Una Košir: kljunasta flavta
Kristina Martinc: kljunasta flavta

J'aime la biauté

Odstirta lepota zvoka od Ars nove do baroka

- Anonimus: Lamento di Tristano / La rotta
(The Manuscript London, British Museum Add. 29987)
- Jacopo da Bologna (fl.1340-cca.1386): O ciecho mondo
(Codex Faenza, cca.1420)
- Johannes Ciconia (cca.1335-1411): Una panthera
(Lucca Codex / Codice Mancini)
- Johannes Ciconia (cca.1335-1411): O rosa bella
(Biblioteca Apostolica Vaticana, Roma, 1411)
- Anonimus: J'aime la biauté
(Codex Faenza, cca. 1420)
- John Dunstable (cca.1390-1453): Speciosa facta es
- Guillaume Dufay (1397-1474): Vergene bella
(Bodleian Library MS Canonici 213, Oxford)
- Jacob Obrecht (1457-1505): Tandernaken
(Harmonice Musices Odhecaton, 1501, Venezia)
- Elway Bevin (1554-1638): Browning
(Queen's collection: Cosyn Virginal Book)
- Thomas Morley (cca.1557-1602):
What Ails my Darling / Say Dear, Will You Not Have Me
/ Arise, Get up my Dear
(Canzonets or Little Short Songs to Three Voyces,
1593)
- Joseph Bodin de Boismortier (1689-1755):
IVe. Sonate
Doucement / Courante / Allemande. Gravement /
Menuet I&II
(SONATES EN TRIO / Pour Trois Flûtes Traversieres /
sans Basse / PAR MR BOISMORTIER. / OEUVRE
SEPTIÉME / A PARIS /.... 1725)
- Johann Joachim Quantz (1697-1773):
Trio a 3 D#
Adagio / Vivace. Presto / Largo / Allegro
(Gieddes Samling III/29, Copenhagen)
- Georg Philipp Telemann (1681-1767):
Sonata V: Largo / Allegro / Soave / Presto (SONATES
EN TRIO / Composées / Pour les Flûtes traversieres, /
les Violons, / et autres Instrumens, / PAR GEORGES
PHILIPPE / TELEMANN. / Le trois premieres de ces
Sonates / sont à deux Dessus et Basse, et les 3 /
suivantes à trois Dessus sans basse. ... / A PARIS

Sporočilo umetnikov obiskovalcem

V ansamblu Le Phénix poustvarjamo glasbo za trio kljunastih flavt zelo raznolikih žanrov iz različnih obdobij; od srednjega veka preko ars nove in italijanskega Trecenta vse do poznega baroka, posegamo pa tudi po literaturi sodobnih avtorjev 20. in 21. stoletja. Ukvarjamo se s historičnimi izvedbami skladb na podlagi raziskav historične izvajalske prakse in interpretacije različnih slogov. V ta namen uporabljamo izvirna zgodovinska glasbila, primerna izbranemu repertoarju. Prav za Vas smo tokrat svoj repertoar za prvi del koncerta črpali iz bogate zakladnice renesančne polifonije in plesne homofone ter vokalne glasbe, kot je bila tedanja praksa. V drugem delu koncerta vas bomo z zvoki treh altovskih kljunastih flavt popeljali v obdobje baroka. Kot je bila pogosta praksa predelav skladb v baroku, smo tudi me posegle po literaturi za trio prečnih flavt z običajno terčno transpozicijo.

O projektu

Ansambel Le Phénix poustvarja glasbo za trio kljunastih flavt zelo raznolikih žanrov iz različnih obdobij; od srednjega veka preko ars nove in italijanskega Trecenta vse do poznega baroka, posega pa tudi po literaturi sodobnih avtorjev 20. in 21. stoletja. Ukvarja se s historičnimi izvedbami skladb na podlagi raziskav historične izvajalske prakse in interpretacije različnih slogov. V ta namen uporablja izvirna zgodovinska glasbila, primerna izbranemu repertoarju. Renesnančno glasbo izvaja na kopije renesančnih flavt iz zbirke dunajskega muzeja glasbenih instrumentov, ki so delo legendarnega izdelovalca Boba Marvina, v vseh velikostih od soprana do basa, plesno glasbo pogosto tudi v povezavi s tolkali. Baročno glasbo večinoma izvaja na kopije flavt »Stanesby, Jr.« izdelovalcev Friedricha in Patricka von Hueneja. Skupina svoj repertoar med drugim črpa iz bogate zakladnice renesančne polifonije in plesne homofone ter vokalne glasbe; v tistem času je bila namreč pogosta praksa, da so različni instrumentalni sestavi posegali tudi po glasbi, pisani prvotno za vokalne ansamble. Podobno je bilo z glasbo nekoliko kasnejšega datuma nastanka. Ohranjeni zapisi pričajo, da so celo skladatelji sami svoja dela (in seveda tudi dela svojih kolegov) prirejali in transponirali za različne vrste glasbil oziroma zasedb glasbenikov. Tako so se skladbe, pisane za trverzno flavto oziroma violino ali druge melodične instrumente, v baroku izvajale tudi s kljunasto flavto, večinoma terco (in tudi kvarto) višje od originalnega zapisa. Poslanstvo ansambla Le Phénix je približati kljunasto flavto širšemu poslušalstvu, jo predstaviti na visokem nivoju ter skrbeti za njeno popularizacijo tudi v Sloveniji, saj je v tem prostoru edini tovrstni ansambel. S projektom 'J'aime la beauté' (kar nosi tudi naslov izvajane skladbe iz Codex Faenze) želi ansambel 'Le phénix' predstaviti čim širši barvno-zvočni spekter tria kljunastih flavt v vsej svoji lepoti in šarmu ter popeljati občinstvo v blagozvočju in disonantno-konsonantnih ter ritmičnih kontrastih skozi neskončno široko paleto občutenj ljubezni v vseh svojih niansah, bodisi v duhovnem bodisi v posvetnem smislu.

O koncertnem programu

Koncertni program je zasnovan kronološko: v prvem delu bo zazvenela glasba v časovnem prerezu od Ars nove / Trecenta do visoke renesanse v 16. stoletju na renesančnih instrumentih, v drugem delu pa dela baročnih mojstrov na altovskih kljunastih flavtah. Vsa dela programa povezuje ljubezen do lepega, lepota v besedi in glasbi, lepota neizrečenega in tudi minljivega; hrepenenje po ljubezni, tisti najbolj vzvišeni, duhovni ter vseh oblik in nians posvetne ljubezni.

Popularna otožna istampita **neznanega mojstra** *Lamento di Tristano* in njej sledeč živahni ples *La rotta* izhajata iz **Londonskega manuskripta** iz 14. stoletja, ene najpomembnejših zbirk srednjeveških polifonih madrigalov, ballat, virelajev, monodičnih instrumentalnih plesov in celo nekaj liturgičnih del. Naslednji pomembni vir, iz katerega črpamo tokratni program, je **Codex Faenza** z virtuozno italijansko laudo *O ciecho mondo* (O slepi svet) skladatelja **Jacopa da Bologne** ter *J'aime la beauté* (Ljubim lepoto) anonimnega avtorja.

Tudi **Johannes Ciconia** je predstavnik italijanskega Trecenta, ki ga zaznamuje poetičnost melodike in čutna lepota zvoka, kar lahko slišimo v njegovem madrigalu *Una panthera*. V svojih delih eklektično spaja značilnosti Trecenta s konstrukcijsko kompleksnejšo glasbo francoske Ars nove ter z deli, kot je *O rosa bella*, hkrati že tudi napoveduje nov glasbeni stil – renesanso.

Angleški skladatelj poznega srednjega veka in zgodnje renesanse **John Dunstable** je bil eden najznamenitejših predstavnikov polifonije 15. stoletja, z velikim vplivom na evropsko glasbo in razvoj burgundske šole. Velika novost je bila v občutenju konsonanc in disonanc: terca in seksta postaneta konsonanti in s tem vezni člen harmonije. Dunstablova antifona *Speciosa facta es* za tri glasove je religiozna pesem o poveličevanju Device Marije, zasnovana s tenorskima linijama dolgih eksponiranih fraz, nad katerima se dviguje nežna melodija, včasih razdeljena med dva glasova. Melodični preplet glasov ustvarja lepoto, ki jo lahko začutimo skoraj kot erotično.

Dunstable je s svojim slogom vplival tudi na **Guillauma Dufaya**, franko-flamskega skladatelja zgodnje renesanse. Dufayeva triglasna uglasbitev *Vergene bella* je verjetno ena prvih uglasbitev Petrarcovih del. Poet z vzvišeno lepoto v intimni molitvi k Devici Mariji izraža vdanost in ljubezen, ki jo Dufay z veliko mero subtilnosti in simbolike preljuje v glasbeno stvaritev v treh delih z različnimi tripla takti: kljub arhajični ritmični strukturi glasba docela podkrepi pomen besedila.

Tudi **Jacob Obrecht** izhaja iz franko-flamske šole, poznan predvsem kot pisec cantus-firmus maš in polifonih motetov, manj pomembna so njegova posvetna dela. Med njimi so predvsem polifone kompozicije znanih nizozemskih pesmi, kot je tudi *Tandernaken* z ljubezensko vsebino: v cantus firmus tehniki in kontrapunktično ekstravaganco, značilno za konec 15. stoletja.

O **Elwayu Bevinu**, angleškemu skladatelju in teoretiku ni dosti znano, šolal naj bi se med drugim pri Thomasu Tallisu. Njegovo najbolj znano je teoretično delo *A Brieve and Short Instruction of the Art of Musicke*; med skladbami je ena bolj znanih skladb troglasna kompozicija popularne pesmi 16. stoletja *Browning*, z drugim imenom 'If Leaves Be Green'. Vodilna melodija se pojavlja v vseh treh glasovih; sprva v srednjem glasju, nato izmenično tudi v ostalih dveh, dokler se med seboj ne prepletejo v popolnoma poliritmični strukturi. Skladba je še en primerek dovršene polifonije visoke renesanse.

Thomas Morley, angleški renesančni skladatelj, teoretik, pevec in organist, je bil eden najuglednejših članov Angleške madrigalne šole. Njegovo teoretično delo *Plaine and Easie Introduction to Practicall Musicke* je eno najpomembnejših del o kompoziciji in izvajalski praksi 16. stoletja. Pri Morleyu smo posegle po lahkotnejši vokalni glasbi z izborom treh ljubezenskih pesmi za tri različne glasove iz '*Canzonets or Little Short Songs to Three Voices*'.

Joseph Bodin de Boismortier je bil plodovit francoski baročni skladatelj instrumentalne in vokalne glasbe, kantat ter oper in baleta. Njegove sonate za tri traverzne flavte opus VII iz leta 1725 predstavljajo v transponirani legi dragoceno literaturo za trio altovskih kljunastih flavt. Odlikuje jo galantnost in sofisticiranost, ki je ustrezala duhu in okusu takratnega časa vladavine Ludvika XV. Tudi Boismortier se, kot tudi že njegovi predhodniki, spogleduje z italijanskimi prvinami in oblikami glasbe, kar se kaže predvsem v njegovih koncertih in sonatah.

Johann Joachim Quantz, nemški dvorni skladatelj Friderika II. Velikega, teoretik, učitelj in izdelovalec flavt, je danes najbolj poznan po svojem traktatu *Versuch einer Anweisung die Flöte traversiere zu spielen*, o tehniki igranja na flavto v 18. stoletju ter na splošno o izvajalski praksi. V razpravi govori o mešanem okusu, o sintezi italijanskega, francoskega in nemškega stila. Zanj je privlačnost italijanske glasbe v briljanci, slikovitem izrazu in živahnosti, medtem ko francoska glasba ponuja čistost in jasnost, zgovornost, naravni tok melodije in številnih prijetnih in razveseljivih idej, ki se odlično združujejo z italijanskim okusom. Trio II za traverzne flavte je, podobno kot pri Boismortierjevih sonatah, za kljunaste flavte transponiran terco višje. Galantna glasba, polna zvočnih barv in karakternih kontrastov ter duhovitosti.

Georg Philipp Telemann, eden najplodovitejših skladateljev vseh časov z obsežnim opusom svojih del, je bil za časa svojega življenja slavljen in občudovan, bolj kot njegov sodobnik J. S. Bach. Njegov opus obsega med drugim tudi dela za kljunasto flavto; v delih za traverzno flavto pa izrecno navaja, da se lahko izvajajo tudi na kljunasti flavti. Sonate za tri traverzne flavte (violine in druge instrumente) izhajajo iz zbirke šestih sonat v treh zvezkih posameznih partov, v katerih so prve tri pisane za flavto, violino in b. c., druge tri pa za tri flavte brez basa. Žal se je ohranila le knjiga z drugim glasom; poskus rekonstrukcije ostalih dveh partov Winfrieda Michela je navdušil tudi naš ansambel, ki z navdušenjem predstavlja drugo sonato izmed triev v celoti.

O umetnicah

Ansambel kljunastih flavt 'Le Phénix' je pred leti začel delovati v okviru Akademije za glasbo v Ljubljani pod vodstvom prof. Mateje Bajt, v sodelovanju z njenimi študentkami. Danes so dekleta že diplomantke in poleg profesorice tudi uveljavljene solistke. Posvečajo se izvajanju glasbe od srednjega veka do moderne na izvirnih zgodovinskih glasbilih s poudarkom na historični izvajalski praksi. Redno nastopajo na koncertih in festivalih po Sloveniji in Italiji, med drugim v Ciklu koncertov stare glasbe v Trstu, Festivalu srednjeveške in renesančne glasbe v Ljubljani, Ciklu Koncerti ob svečah v Globodolu, Festivalu Musica Locopolitana v Škofji Loki, Ciklu glasbene mladine Jesenske serenade s koncerti širom Slovenije ter na Akademiji za glasbo. Predstavile so se tudi na mednarodnem kongresu REMA oktobra 2016 v Celju. Na koncertu ob dnevu stare glasbe bo zazvenela glasba za trio kljunastih flavt vse od srednjega veka do poznega baroka, na kopijah renesančnih in baročnih instrumentov.

Mateja Bajt je s poukom kljunaste flavte pričela na Glasbeni šoli Radovljica pri Klemenu Ramovšu. Študij je nadaljevala pa na Univerzi za glasbo in upodabljajočo umetnost na Dunaju pri Hansu Marii Kneihsu na koncertni in pedagoški smeri. Leta 1994 je diplomirala iz glasbene pedagogike ter 1997 z enoglasno odliko zaključila magistrski študij na koncertni smeri iz kljunaste flavte. Za izjemen uspeh je prejela nagrado avstrijskega Ministrstva za znanost. Leta 1998 je na Dunaju zaključila še izredni študij s poudarkom na komorni in sodobni glasbi. Kot solistka, članica in vodja različnih ansamblov koncertira v Sloveniji in drugod po Evropi. Sodeluje z uglednimi slovenskimi in tujimi glasbeniki. Leta 2003 je izdala CD-ploščo z naslovom 'Podoba ljubezni' z glasbo francoskega baroka, ki je bila sprejeta s toplo kritiko v Sloveniji, Avstriji in Nemčiji. Po končanem študiju se je posvečala vzgoji najmlajših glasbenikov na kljunasti flauti na različnih glasbenih šolah. Izdelala je učni načrt za kljunasto flauto za program umetniške gimnazije in akademske stopnje. Od 2005 poučuje na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana ter kot docentka na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer je bil leta 2009 uveden program kljunaste flavte. Vodi tudi poletne šole ter seminarje za učitelje in učence kljunaste flavte.

Una Košir je svojo glasbeno pot začela pri učiteljici kljunaste flavte Barbari Cefera na Glasbenem centru Edgar Willems in šolanje nadaljevala na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana pri prof. Mateji Bajt, kjer je z odliko opravila glasbeno maturo. Trenutno nadaljuje študij kljunaste flavte na Akademiji za glasbo v Ljubljani pri isti profesorici. Redno se izpopolnjuje na seminarjih za kljunasto flauto, prejela pa je tudi več priznanj na tekmovanjih; na TEMSIG-u leta 2013 kot solistka zlato plaketo in prvo nagrado, leta 2015 zlato plaketo z ansamblom *La dolce fiamma*, na državnem tekmovanju leta 2016 pa je kot solistka prejela zlato plaketo, prvo nagrado in posebno priznanje za osvojenih 100 točk. Redno sodeluje z baročnim, simfoničnim in pihalnim orkestrom AG, nastopila pa je tudi z orkestrom Slovenske filharmonije na 1. filharmoničnem baročnem festivalu januarja 2015. Z istim orkestrom se je občinstvu v letošnjem letu predstavila z izvedbo Vivaldijevega koncerta v c-molu RV 441. Leta 2014 je na mednarodnem kongresu v Rimu pridobila pedagoško diplomu Willems, poleg študija poučuje tudi na Glasbenem centru Edgar Willems v Ljubljani.

Kristina Martinc je svojo glasbeno pot začela kot učenka prečne flavte na glasbeni šoli Grosuplje, kjer je zaključila nižjo stopnjo šolanja. Kasneje se je preusmerila na igranje kljunaste flavte pri učiteljici Suzani Paternost Žužek. Šolanje je nadaljevala na Srednji glasbeni in baletni šoli Ljubljana pri prof. Mateji Bajt. Leta 2016 je pod mentorstvom iste profesorice uspešno zaključila študij na Akademiji za glasbo v Ljubljani in tako postala prva diplomantka na kljunasti flauti na omenjeni akademiji. Redno se udeležuje različnih seminarjev in poletnih šol za kljunasto flauto. Sodeluje v več ansamblih za staro glasbo (Hymnia, Capella Carniola, Tres Aves, Le Phénix), s katerimi redno koncertira na festivalih doma in v tujini. S komorno zasedbo Hymnia je za študijsko leto 2010/2011 prejela študentsko Prešernovo nagrado Akademije za glasbo v Ljubljani. V času študija je sodelovala pri različnih projektih baročnega orkestra Akademije za glasbo, dejavna pa je tudi kot solistka. Od leta 2008 poučuje na glasbeni šoli Zavoda sv. Stanislava v Ljubljani.